

INVENTARI DE LES ACTES
DE CONSAGRACIÓ I DOTACIÓ
DE LES ESSLÉSIES CATALANES
II. ANYS 952-998

per Ramon ORDEIG I MATA

66

952 [juny 19 - desembre 31].

Guisad, bisbe urgellenc, acut al lloc anomenat Ciutat, dins el comtat d'Urgell, a prec del comte Borrell, per a consagrar-hi l'església de Sant Feliu i Sant Martí. Desmentat comte la dota amb els seus delmes dominicals, l'alou d'Adrall, el castell de Sant Vicenç a la vall d'Andorra, altres alous i masos i, a més, amb llibres i ornaments. N'encomana la cura al prevere Sunifred, el qual també li fa donacions. El bisbe li concedeix els delmes, primícies i oblacions, i la parròquia de Sant Martí de Terraçola.

Anno Dominice trabeacionis DCCCCL.^a II, indiccione X.^a, sub anno XVII^{mo} regis Ludovici.

[A]. Original perdut. — B. Còpia del s. XII: A.C.U., *Cartulari de Tavèrnoles*, núm. 17, f. 7. — C. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. IX, p. 45, ex B. — D. Còpia del s. XIX: B.M., *Cartulari de J. Plandolit*, p. 18, ex B.

a. SOLER, J.: *El cartulario de Tavernoles*, Castellón de la Plana 1961, núm. 8, pp. 39-41. — b. BARAUT, C.: *El monestir de Sant Sadurní de Tavèrnoles, i les seves possessions a la vall d'Andorra*, a *Studia Monastica* 10 (1968), ap. 2, pp. 254-255, ex B. — c. BARAUT, *Les actes*, ap. 33, pp. 91-93, ex B.

67

953 gener 31.

Riculf, bisbe d'Elna, acut al Vallespir, a la Serra [Trinitat de Bellpuig], per a consagrar-hi una església en honor de Sant Pere, essent-hi presents, a més dels ardiaques, clergues, nobles i molta altra gent. El bisbe li confirma els delmes, alocs i oblacions, tot subjectant-la a la seu de Santa Eulàlia d'Elna i assenyalant-li els termes parroquials.

...Anno incarnationis Domini noningentesimo quinquagesimo et tercio, II kalendas febroarii... Facta fuit hec scriptura regnante Ludovico rege, filio Caroli.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XV: Arxius dels Pirineus Orientals, Procuració reial, reg. XXXI, ff. 142-143, B 35.

a. ALART, B.: *Cartulaire roussillonnais*, Perpinyà 1880, doc. VIII, pp. 19-20. — b. MONSALVATJE, *Noticias*, 24, ap. XLI, pp. 406-407, ex a.

68

953 juliol 30.

El comte Sunifred [II de Cerdanya-Conflent] pregà al bisbe Riculf d'Elna que anés a consagrar l'església monàstica de Sant Germà de Cuixà, a la vall del Conflent, que ell havia fet construir de nou en substitució de l'esglésiola anterior. El bisbe hi acut i, essent-hi presents la comtessa Ava i els seus fills, l'esmentat comte Sunifred i el seu germà Oliba, a més de l'abat Gondofred i els monjos, clergues i laics, la consagra i la dota, fent-li donacions també els comtes i altres personatges.

Exarata est autem hec scriptura donationis, dotis, tradicionis, anno incarnationis Domini DCCCCLIII, indictione VIII, die tertio kalendas augusti, anno Ludevici regi regno XVIII.

Daniel presbyter...scripsi...

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XII, avui perduda, al *Cartulari major* de Sant Miquel de Cuixà, f. 10. — [C.] Còpia del s. XIV, avui perduda, al *Cartulari menor* de Sant Miquel de Cuixà. — D. Còpia de finals del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 117, ff. 102 i 214, ex B. — E. Còpia en extracte de finals del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 107, f. 368, ex C. — F. Còpia del s. XVIII: B.N.P., col. Languedoc, 94, f. 262, ex D.

- a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. XC, cols. 868-870, ex **D o E**.
 — b. MONSALVATJE, *Noticias*, 23, ap. XXV, pp. 407-410, ex **a**.
 — c. ABADAL, R.: *Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil: Eixalada-Cuixà*, a *Analecta Montserratensia* 8 (1955-1956), ap. 77, pp. 295-297, ex **D i E**.

69*

[948-956] octubre 11.

Guadamir, bisbe [d'Osona], consagra [l'església] de Sant Miquel arcàngel de la seu de Vic, essent-hi presents Borrell [II, comte de Barcelona], i l'ardiaca Ansemon.

[A.] Original perdut. — B. Notícia del s. X: Museu Episcopal de Vic, ms. 128^A (XLVII^A), *Martyrologium* I, f. 121 v. — C. Notícia del s. XI: Museu Episcopal de Vic, ms. 128^B (XLVII^B), *Martyrologium* II, f. 101.

Transcripció ex **B**.

V idus octobris.

Eodem die dedicatio Sancti archangeli Michaelis in sede Vici, sub ordinatione Guadamiri episcopi, et Borelli¹, et Ansemundi archidiaconi.

Anno ab incarnatione Christi¹.

1. Segueix un espai raspat.

70

957 octubre 16.

Arnulf, bisbe de Girona, acut al cenobi de Sant Esteve de Banyoles, a prec del seu abat Acfred, el qual l'ha reedificat després d'un incendi causat pels pagans, per tal de consagrar-ne l'església. Diversos personatges la doten amb terres situades als comtats de Girona i Besalú, mentre el bisbe li concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels de les vil·les dels encontorns.

Hacta hec scriptura titulum donacionis in prefatum monasterium Sancti Stephani anno incarnationis DCCCC LVII Domino nostro Ihesu Christo regnante atque inperante, eiusdemque nos misericordia inplorante, indicione prima, anno regi mortale III Leutario, XVII kalendarum novimbrium.

✠ *Ebriarius presbiter...scripsit...*

- A.** Original, de 68 x 43'5 cm.: B.C., arxiu, perg. núm. 8449.
a. MARCA, *Marca Hispanica*, ap. XCIII, cols. 872-874, ex **A**?
 — **b.** MERINO, **A.**— CANAL, J.: *España Sagrada*, 43, Madrid 1819, ap. XX, pp. 406-409, ex. **a.** — **c.** MONSALVATJE, *Noticias*, 11, doc. CXV, ex **a.**

71

957 octubre 19.

Arnulf, bisbe de Girona, a precís de l'abat Eimeric d'Arles i els seus monjos i amb consentiment dels ardiaques i demés canonges, acut a consagrar les esglésies de Santa Maria i Sant Pere i Sant Pau de la vall d'Albanyà, al *pagus* de Besalú. Alhora, les dota amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels compresos dins llurs termes, els quals assenyala.

Anno Dominicae trabeationis DCCCCLVII, indictione prima...Data et confirmata hac dote XIII kalendarum novembrium, anno tertio regnante Leutario rege, filio Ludovici.

Ebriarius presbyter...scripsit...

[**A.**] Original perdut. — [**B.**] Còpia, avui perduda, en el *Cartulari* del monestir de Santa Maria d'Arles. — **C.** Còpia de finals del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 117, f. 268, ex **B.**

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. XCIV, cols. 874-875, ex **B.**
 — **b.** MONSALVATJE, *Noticias*, 4, pp. 161-163, ex **a.**

72

957 desembre 1.

El comte Ramon [III de Ribagorça] i la seva muller, la comtessa Garsenda, edificaren una església a la ciutat de Roda per tal que fos seu episcopal, segons concessió de l'arquebisbe Aimeric de Narbona. Ara, el bisbe Odesind acut a consagrar-la en honor de Sant Vicenç, enmig d'una gernació. Els comtes la doten amb un casal i unes terres i amb llibres, ornaments i objectes litúrgics.

Et ideo anno DCCCCLVII...Facta carta donationis in die kalendarum decembras, anno III.º regnante Leutario rege.

Oriolus prebiter...scripsit...

[**A.**] Original perdut. — [**B.**] Còpia del s. XI, perduda: *Cartoral petit* de Roda, doc. 8, ex **A.** — **C.** Còpia del s. XII: Arxiu

Capitular de Lleida, perg. núm. 1008, ex **A.** — **D.** Còpia del s. XII: Arxiu Capitular de Lleida, *Cartoral major de Roda*, p. 2, ex **A.** — **[E.]** Còpia antiga interpolada, perduda, que era a l'arxiu de Roda, ex **A.** — **[F.]** Còpia antiga interpolada, perduda, que era a l'A.C.U., ex **E.** — **G.** Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 107, f. 498, ex **F.** — **H.** Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Abad y Lasierra, 15, f. 154, ex **C** i ff. 181-182, ex **D.** — **I.** Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Traggia, 8, f. 11, ex **C.** — **J.** Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 426, *Colección diplomática de Gerri* de F. Llobet, núm. 23, ex **a.**

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. XCV, cols. 875-876, ex **G.** — **b.** PASQUAL, J.: *El antiguo obispado de Pallás, en Cataluña*, Tremp 1785, ap. VI, ex **a.** — **c.** HUESCA, R.: *Teatro histórico de las iglesias del reyno de Aragón*, IX, Saragossa 1807, ap. 2. — **d.** VILLANUEVA, *Viage*, 15, ap. XLIV, pp. 293-297, ex arxiu de Roda. — **e.** CANAL, J.: *España Sagrada*, 46, Madrid 1832, ex **c.** — **f.** PLEYÁN, J.: *Aragón histórico, pintoresco y monumental*, Saragossa s.d., p. 540, ex **c.** — **g.** PACH, P.: *Reseña histórica de la antigua é ilustre ciudad ribagorzana hoy villa de Roda*, Barcelona 1899, ap. III, pp. 264-265. — **h.** SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 467, ex **C.** — **i.** YELA, J.F.: *El Cartulario de Roda*, Lleida 1932, p. 81, ex **D.** — **j.** ABA-DAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 168, pp. 371-372, ex **C.**

957 [... 13 ó 15]

L'abat Cesari acut a la seu de Sant Pere de Vic per demanar al bisbe Guadamir que vagi a consagrar la basílica de Santa Cecília de Montserrat. El bisbe, amb el consentiment dels seus canonges i clergues, la consagra, amb la condició que hi visquin monjos sota la regla de Sant Benet i sota l'obediència dels bisbes osonencs, i li confirma les donacions del papa, el rei i els fidels. L'abat i altres personatges fan diverses donacions.

[A.] Original, perdut el 1811-1812, que era a l'arxiu del monestir de Santa Maria de Montserrat. — **B.** Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. III, pp. 76-78, ex **A.**

Anno incarnationis nongentesimo quinquagesimo sep[ti]mo, aera nongen]tesima nonagesima quinta, indictione quinta. Adveniens [Cesa]rius abba ad limina Beati Petri, clavigeri aeterei, ad nuncupatam sedem Vici, [ex?]tensus ad pedes beatissimi viri venerabilis pontificis, vocito domno Vuada[m]iro, deprecans eum ut pro amore adipiscendam celestem patriam dignetur pergere [cum?] summa reverentia ad locum vulgatum Monteserratum et basilica que prefatus [Cesa]rius in la?]tere ipsius monti adinvenit atque ex ea heremum exercuit, Deo [favente?] complevit, dignetur dedicare ut ipsam basilicam que iam dictus [Cesarius?] ad honorem Beate Cecilie venerabilis pontifex predictus dedi[ca]set altaria in honorem Beate virginis Dei Maria atque Beati ap[osto]li Petri nec]non et Beata Cecilia virginis, ut que dudum vocata fuit basilica m[...] per consecrationem beati presuli Dei aulam. Ego Vuadamirus episcopus ob deprecatioenem [dicti Cesarii] abbatis, commemorans sancxita Patrum, perveni ad diem dedicationis ad men[cionatum?] locum, secundum instituta legum. Volo namque ut omnibus hominibus non sit incognitum sed [quibus]dam patefactum, qualiter consecravi predictam ecclesiam cum prefata altaria cum con[sensu can]onicorum sedis matricule nostre vel ceterorum clericorum. In ea videlicet ratione [ut?] sit adsisterium monachorum, secundum regulam Sancti Benedicti, et tam iste Cesarius [quam eius] succedentes mihi Vuadamiro et successores meos ita obediant, sicut Bene[dic]ti decrevit regula. Et ad diem dedicationis concedo ad predictam ecclesiam [...] ibidem conlata sunt ad papam nostrum romanum vel a rege fran[corum] principus nostris regionibus, seu ad plebigerorum terram colentium, u[t in nomine] Dei possideat vel ibidem Deo servientibus obtineant, [sicut decreverunt?] prisci autores. Et ego Cesarius abba dono [...] alaudem meum proprium in qua funda[tum est pre]fatum domum, alaudem meum proprium [...] flumen Lubricato cum ipsis ecclesiis [...] et termines suos; advenit mihi per comparatione [...] cum concedo ad predictum locum modiatas II [...]nense ad ipso Brugo. Et ego Eles levita et me Mitlllⁱ [modia]tas II de vinea in termino Minoresa. Et ego Iohannes ibi dono [modiatas...] de vinea in predictum locum, in termina de Minoresa. Et ego [...] atque dono ad predictum locum pro amorem celestem [...] muros civitatis Barchinona, ad ipsas [...] levita cum orto et curte, sicut resonat [...] missa celebretur.

Facta dote idus [...] regnante Leutario rege, filio Ludovico [rege?].

Vuadamirus presul, qui hanc ec[clesiam...] in ea videlicet ratio-

ne: ut dum iste Ces[arius vixerit?...] potestatem; post decessum vero ipsius, unus ex [monachis?] eius successor existat. Ansemundus arciele[vita... in]dignus sacer ss. Ato acsi merito indig[nus...] + Suniarius humilis sacer. + Seniofredus [...ac]si merito indignus sacer. + Vufredus sacer. + Salomon presbiter. + Ennego sacer. + Sperandeo sacer. + Paticius sacer. + Teuderedus sacer.

+ Sensius sacer, qui hanc dote vel donacione scripsi sub die et anno quo supra.

1. Nom inintel·ligible, que Pasqual, probablement, transcrivé tal com era en el document.

74

958 gener 10.

Arnulf, bisbe de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Esteve, Sant Miquel i Sant Joan [les Fonts], situada al comtat de Besalú, a la vall de Bianya, al costat del riu Fluvià, que ha reedificat el levita Guisad i els seus germans. Aquests, junt amb el prevere Teodoric i altres personatges, la doten amb ornaments i llibres, cases i terres, alhora que el bisbe ho fa amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels.

In nomine Domini Dei eterni anni DCCCCLVHI, III idus ianuarii, feria I.

[A.] Original perdut, que es conservà a l'arxiu del monestir de Sant Pere de Rodes fins l'exclaustració.

- a. VILLANUEVA, *Viage*, 13, ap. XVII, pp. 249-250, ex A. —
- b. MONSALVATJE, *Noticias*, 4, ap. IX, pp. 191-193, segurament ex a.

75

[Vers 960] gener 1.

El comte Ramon [III de Ribagorça] i la seva muller, la comtessa Garsenda, edificaren l'església de Santa Cecília al castell de Fontova, junt amb els habitants del lloc. El bisbe Odesind [de Ribagorça], a prec dels comtes, acut a consagrar-la en presència del clergat i els fidels. Els comtes predits i llurs fills la doten amb ornaments, llibres i objectes litúrgics i, a més, amb terres i cases, a diferents indrets.

Et ideo incarnationis Dominice annorum XVI post millesimum, sub die kalendis januarii, luna XXX, regnantem Leotarium regem...

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia antiga interpolada, avui perduda, ex A. — C. Còpia parcial del s. XVI, feta segurament pel capellà de Fontova: Biblioteca Universitària de Saragossa, ms. 242, *Anales del Condado de Ribagorza* de Carbonell, entre els ff. 11 i 12, ex B.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 333, ex C. — b. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 179, pp. 378-379, ex C.

76

960 novembre 13.

Odesind, bisbe [de Roda], consagra l'església de Santa Maria, Sant Miquel i Sant Vicenç de la Vall Axen, sobre l'Éssera, que havia estat destruïda pels sarraïns i reedificada pels preveres Asnar, Viader i Langobard. La dedica segons el ritu de la seu metropolitana de Narbona, tal com té concedit per l'arquebisbe Aimeric, essent-hi presents el clergat i el poble. Se la dota amb terres i llibres.

Et ideo anno DCCCCLX...Facta carta donationis idus novembris, anno VI regnante Lotario rege.

[A.] Original perdut. — B. Còpia de 1788, incompleta: R.A.H., col. Traggia, VIII, f. 19, ex A. — C. Extracte del s. XVIII: R.A.H., col. Abad y Lasierra, XV, f. 165, ex A. — D. Extracte del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, p. 739, ex A.

a. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 178, pp. 377-378, ex B, completat ex C i D.

77*

961 abril 4.

[Ató, bisbe osonenc,] consagra l'església de Sant Joan de Fàbregues [Rupit].

[A.] Original perdut. — B. Notícia escrita el 1929: Biblioteca

del Museu Episcopal de Vic, *Inventari del bisbat de Vic (1933)*, parròquia de Sant Joan de Fàbregues, ex «un antic document», perdut.

78

961 abril 19.

Ató, bisbe osonenc, acut a consagrar l'església de Sant Hilari de Vidrà, al comtat d'Osona, que l'ha fet edificar l'abadessa Ranlo. Aquesta la dota amb els ornaments i els llibres litúrgics, alhora que el bisbe ho fa amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels de les vil·les situades dins els seus termes.

In nomine Domini Dei eterni sub die XIII kalendas madii, anni incarnationis Domini DCCCCLXI, indicione XVIII,...Digesta est autem hec scriptura dotis XIII kalendas madii, anno VI regnante Leutario rege, filio Ludovici.

Durandus presbiter...scripsit...

A. Original, de 69 x 23 cm.: A.C.A., perg. Sunifred, núm. 57 (abans arm. Sant Joan Ab., sac A, núm. 88).

a. MONSALVATJE, *Noticius*, 15, doc. MMCXXXVII, pp. 191-193, — **b.** UDINA, *El Archivo Condal*, núm. 146, pp. 309-311. — **c.** PLADEVALL, A.: *Mil anys de la parròquia de Sant Hilari de Vidrà*, Barcelona 1961, pp. 97-99.

79

961 abril 22.

Ató, bisbe osonenc, acut a consagrar l'església de Sant Bartomeu del castell de Llaés, al comtat d'Osona, que l'ha fet edificar l'abadessa Ranlo. Aquesta la dota amb els ornaments litúrgics, alhora que el bisbe ho fa amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels de les vil·les situades dins els seus termes.

In nomine Domini Dei eterni sub die X kalendas madii, anni incarnationis Domini DCCCCLXI, indicione XVIII... Degesta est autem hec scriptura dotis X kalendas madii, anno VI regnante Leutario rege, filio Ludovici.

Durandus presbiter...scripsi...

[A.] Original perdut. — **B.** Còpia de finals del s. XII: A.C.A.,

perg. Sunifred, núm. 58 (abans arm. Sant Joan Ab., sac A, [núm. 87]). — **C.** Còpia de principis del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, ff. 73-74, ex **B.** — **D.** Còpia de principis del s. XIX: A.C.V., *Miscelanea* de J. Ripoll, vol. 9, en foli, pp. 11-13, ex **B.**
a. VILLANUEVA, *Viage*, 6, ap. XVI, pp. 274-276. — **b.** MONSALVATJE, *Noticias*, 11, doc. CXXX, pp. 197-199, ex **a.** —
c. UDINA, *El Archivo Condal*, núm. 147, pp. 311-313, ex **B.**

80

961 abril 23.

Ató, bisbe osonenc, acut a consagrar l'església de Sant Julià de Vallfogona, al comtat d'Osona, que l'ha fet edificar l'abadessa Ranlo. Aquesta la dota amb els ornaments litúrgics, alhora que el bisbe ho fa amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels dels seus termes.

In nomine Domini Dei etern sub die VIII kalendas madii, anno incarnationis Domini DCCCCLXI, indicione XVIII...Degesta est autem hec scriptura dotis VIII kalendas madii, anno VI regnante Leutario rege, filio Ludovici.

Durandus presbiter...scripsi...

A. Original, de 46 x 28 cm.: A.C.A., perg. Sunifred, núm. 59 (abans arm. Sant Joan Ab., sac A, núm. 86).

a. MONSALVATJE, *Noticias*, 15, doc. MMCXXXVI, pp. 189-191. — **b.** UDINA, *El Archivo Condal*, núm. 148, pp. 313-314.

81

961 maig 3.

Ató, bisbe osonenc, acut a consagrar l'església de Sant Pere de Sora, al comtat d'Osona, que l'ha fet edificar l'abadessa Ranlo, amb l'ajut d'Argemir i el levita Eldric. L'abadessa la dota amb els ornaments litúrgics, alhora que el bisbe ho fa amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels de les vil·les situades dins els seus termes.

In nomine Domini Dei eterni sub die V nonas madii, anni incarnationis Domini DCCCCLXI, indicione XVIII...Degesta est autem hec scriptura dotis V nonas madii, anno VI regnante Leutario rege, filio Ludovici.

Durandus presbiter...scripsi...

A. Original, de 54 x 22 cm.: A.C.A., perg. Sunifred, núm. 60.

a. MONSALVATJE, *Noticias*, 15, doc. MMCXXXIX, pp. 194-196. — **b.** UDINA, *El Archivo Condal*, núm. 149, pp. 314-316.

82

962 novembre 29.

Guisad, bisbe urgellenc, acut al castell de Pedrafulgent, situat al comtat d'Urgell, al *pagus* de Lord, per a consagrar-hi de nou l'església de Sant Sadurní, la qual havia estat ja dedicada pel seu predecessor Guisad, essent profanada després per un homicidi comès al seu interior. Li confirma els termes parroquials i els béns, subjectant-la a la seu episcopal.

Anno incarnationis Domini nostri Ihesu Christi DCCCC LXII, era DCCCC XCXI, indicione VII, unno VII regnante Leutario rege, Ludoico subole...Facta dotem vel donatione Beati Saturnini almi presulis supris conlatarum IIII kalendas decembris.

Libanus presbiter...scripsit...

A. Original, de 52 x 22 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 19.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 35, pp. 95-97, amb fotografia (Il·lustracions, 8).

83*

965 juliol 17.

Arnulf, bisbe de Girona, consagra l'església de Sant Pere Espuig, al territori de Bianya, al comtat de Besalú. La dota amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels, assenyala els trenta passos de la sagrera, la sotmet a la seu gironina i li concedeix un alou.

...decima sexta kalendas augusti, anno undecimo regnante Lutarrio rege, filio condam Ludovici.

[A.] Original perdut.

a. MONSALVATJE, *Noticias*, 11, doc. CXXXVII, pp. 203-204, i 17, p. 283 (extractes), ex ?.

84*

965.

Arnulf, bisbe de Girona, consagra l'església [de Sant Martí] de Fontanilles, al comtat d'Empúries.

[A.] Original perdut, potser el document vist per Villanueva a l'arxiu del monestir de Sant Pere de Rodes.

a. Notícia a: VILLANUEVA, *Viage*, 13, p. 59, ex A.

85

967 novembre 10.

Trobant-se aplegats Guisad, bisbe urgellenc, els comtes Sunifred [II de Besalú] i Oliba [I de Cerdanya], els vescomtes Delà i Bernat, els ardiaques Gumil, Sal·la, Bonfill, Quirze i Ermemir, i molts altres clergues i laics al lloc de Pinsent, situat entre l'Urgell i la Cerdanya, els comtes esmentats, a prec de l'abat Sunifred de Sant Llorenç [prop Bagà], doten l'església i monestir de Sant Vicenç amb l'alou que tenen en aquell indret.

Anno incarnationis Domini nostri Ihesu Christi DCCCCmo LXmo VIImo, anno XI regnante Lotario rege...Facta scriptura donacionis III idus novembris.

Oriolus presbyter...scripsi...

A. Original, de 54 x 14 cm.: A.C.U., pergamins s.X. — B. Còpia de principis del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, f. 78.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 10, ap. XVIII, pp. 259-261.

86

971 setembre 19.

Odesind, bisbe [de Roda], acut a consagrar l'església de Sant Esteve [del Mall], situada al comtat de Ribagorça, prop del riu Isàvena, que el comte Unifred [II de Ribagorça] i la seva muller havien edificat i ara la doten amb els llibres i el parament litúrgics, un alou, un camp i uns molins.

In anno incarnationis Domini nostri Ihesu Christi DCCCC.º LXX.º I.º... Facta cartula dotis et donationis XIII kalendas octobris, anno XVIII regnante Leuctario rege.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XI, interpolada, que era a l'arxiu de Roda d'Isàvena, ex A. — [C.] Còpia antiga,

interpolada, que era a l'arxiu de Roda d'Isàvena, ex **B.** — **D.** Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Abad y Lasierra, vol. XV, f. 165, ex **B.** — **E.** Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Abad y Lasierra, vol. XV, f. 161, ex **C.** — **F.** Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, p. 267, ex **C.** — **G.** Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Traggia, vol. VIII, núm. 2 de la segona sèrie de còpies de Roda, ex **B.** — **H.** Còpia del s. XVIII: R.A.H., col. Traggia, vol. VIII, f. 20, ex **C.**

a. VILLANUEVA, *Viage*, 15, ap. LXII, pp. 353-355, ex **C.** — **b.** SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 358, ex **a.** — **c.** ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 217, pp. 399-400, ex **G.**

87*

971 novembre 5.

[Odesind, bisbe de Roda.] consagra l'església de Santa Maria de Pedrui [a la Ribagorça], li confirma la dotació i la subjecta al monestir d'Alaó.

Facta carta dotis vel donacionis nonas novembrii, anno XVIII regnante Leuctorio rege.

Enneco presbiter, filio Manconis, ...scripsit...

[A.] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XIII, incompleta: R.A.H., *Cartoral d'Alaó*, f. 107.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 356, ex **B.** — **b.** ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 218, pp. 400-401, ex **B.**

88

972 desembre 3.

Isarn i Guifré, que han acabat de bastir l'església de Sant Benet [de Bages], començada per llurs pares Sal·la i Ricarda, demanen al bisbe Frujà d'Osona que vagi a dedicar-la. Aquest, junt amb els bisbes Guisad d'Urgell i Pere de Barcelona, presideix la cerimònia

de la consagració, a la qual hi són presents els parents dels fundadors i molts personatges osonencs i manresans. Després, un cop assabentats de la dotació de què disposa, els bisbes predits concedeixen que sigui monestir en dependència de la seu romana.

Facta autem sunt haec sub aera Christi post millesima anno trabeationis Dominicae DCCCCLXII, indictione XV, die nonarum tertium decembrium, luna XXIII, anno bis novenis regnante Leuthario, tempore Borrelli ducis Gothicae, anno primo quo natus est filius eius Raimundus.

Sunierius, acsi indignus sacerdos, scripsi...

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XI, de 78 x 65 cm.: B.C., arxiu, perg. núm. 1904.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXII, cols. 896-900. — b. FLOREZ, *España Sagrada*, 28, ap. XXV, pp. 313-320, ex a. — c. MONSALVATJE, *Noticias*, 5, ap. XI, pp. 48-56. — d. SOLÀ, F.: *El Monestir de Sant Benet de Bages*, Manresa 1955, pp. 34-36.

89

974 setembre 30.

El comte Oliba [I de Cerdanya-Conflent] i el comte-bisbe Miró de Girona, junt amb l'abat Garí, un cop acabada la nova església monàstica de Sant Miquel de Cuixà, que havia començat llur germà Sunifred, la fan dedicar. A precés d'ells, hi acuden els bisbes Sunyer d'Elna, Frujà d'Osona, Guisad d'Urgell, Isol de Tolosa, Bernat de Coserans i Francó de Carcassona, els quals, a més del mateix Miró, consagren els set altars i excomuniquen tothom qui atempti contra la integritat dels béns del cenobi.

Acta est igitur hec scriptura vel dedicatio retro kalendarum mensis octobris, elapsis Dominice trabeationis annis bis novenis jubileis lustrisque trizenis, inditione terna, anno bis deno Leutario franchorum rege presidente regno.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia del s. XII, avui perduda, al *Cartulari major* de Sant Miquel de Cuixà, f. 11. — C. Còpia de finals del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, 117, f. 104, ex B.

a. MARCA, *Marca Hispanica*, ap. CXIX, cols. 909-912, ex C. — b. MONSALVATJE, *Noticias*, 23, ap. XXVI, pp. 411-415, ex a. — c. ABADAL, R.: *Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil: Eixalada-Cuixà*, a *Analecta Montserratensia* 8 (1955-1956), ap. 99, pp. 319-321, ex C.

90*

[956 - 976]

Odesind, bisbe [de Roda], consagra l'església de Santa Maria, situada a la riba [de la Valira de Cornudella], prop del castell d'Isclès [Areny de Noguera], i edificada pel prevere Blanderic, segons consta en una donació que feren el comte Unifred [II de Ribagorça] i la seva muller, Sança, al monestir d'Alaó el març del 979.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: R.A.H., *Cartoral d'Alaó*, f. 68, ex A.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 367, ex B. — b. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 247, pp. 415-416, ex B.

91*

976 maig 30.

Eimeric, bisbe de Ribagorça, a prec del comte Unifred [II de Ribagorça] i la seva muller, la comtessa Sança, acut a consagrar les esglésies de Santa Maria i Sant Pere del monestir d'Alaó, situat prop de la Noguera, fent la dedicació de la primera el 29 de maig i la de Sant Pere el 30.

Et ideo, Dominice incarnationis anno DCCCC.º [L]XX.º VI.º, indicione VII, in die III kalendas junias est dedicacio Sancte Marie, luna XIII, et est dedicacio Sancti Petri III kalendas junias, luna XIII, anno XXIII regnante Leuitario rege, secundum post transitum Leudevici, patris eius.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII, incompleta: R.A.H., *Cartoral d'Alaó*, f. 106v - 107, ex A.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 356, ex B. — b. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 239, pp. 411-412, ex B.

977 abril 12.

El comte-bisbe Miró, a precés de la comtessa Ermengarda i el seu fill, Bernat, dota l'església de Sant Genís i Sant Miquel de Besalú amb l'església de Sant Vicenç de la mateixa població, junt amb l'altar que hi ha construït en honor de Sant Rafael i la seva dotació, les esglésies sufragànies i tots els béns que li pertanyen, per tal que Ermengarda i Bernat hi institueixin una comunitat de canonges regulars.

Acta est haec donatio secundo idus aprilis, anno incarnationis Domini millesimo minus viginti tres, regnante Leutario rege in Francia.

Boretis notarius...scripsi...

[A.] Original perdut, que Marca veié a l'A.C.A. — [B.] Còpia incompleta, perduda, que Monsalvatje veié a l'arxiu del monestir de Santa Maria de Besalú. — C. Còpia del s. XIX: B.C., arxiu, paper núm. 9119.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXXI, cols. 912-914, ex A. — b. MERINO, A. - CANAL, J.: *España Sagrada*, 43, Madrid 1819, ap. XXIII, pp. 413-416, ex A. — c. MONSALVATJE, *Noticias*, 2, ap. XIII, pp. 244-247, ex a i 11, ap. CLXIX, pp. 227-228, ex B.

977 octubre 3.

El comte Oliba [I de Cerdanya-Berga] i el seu germà, el bisbe Miró [de Girona], amb el consentiment del bisbe Guisad d'Urgell, constitueixen un monestir en l'església de Santa Maria de Serrateix, fundada al comtat de Berga, en llurs dominis, elegint-ne abat el fundador Froilà. Doten el cenobi amb la parròquia de Serrateix i el declaren lliure de qualsevulla dependència, excepte la que deu al bisbe urgellenc i també, pel que fa a l'elecció abacial, al comte berguedà.

Anno trabeacionis Christi DCCCC LXXVII, era millessima XV, indictione V, nonis octobris, anno XXII regnante Leutario francigeno rege, apud nos autem imperante domino Iesu Christo...

Arnulfus presbyter...scripsit...

[A.] Original perdut, que J. Pasqual veié a l'arxiu del monestir de Serrateix. — [B.] Còpia de finals del s. XI, perduda, que J.

Pasqual veié a l'arxiu del monestir de Serrateix. — **C.** Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. IV, pp. 41-43, ex **A** i **B**.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXXII, cols. 914-917, ex *veteri membrani Minorissensi?*. — **b.** FELIU DE TRAVY, I.: *El monestir de Santa Maria de Serrateix*, Granollers 1977, ap. 1, pp. 60-62, ex **C**. — **c.** BARAUT, *Les actes*, ap. 36, pp. 97-99, ex **C**.

94

977 octubre 19.

Guisad, bisbe urgellenc, a prec del vescomte Miró, acut al castell de Solsona, dins el comtat d'Urgell, per a consagrar-hi l'església de Santa Maria, la qual hi és construïda d'antic, fent-la cap d'una parròquia que comprèn els termes de Solsona i Joval i subjectant-la a la seu episcopal.

Anno incarnationis Domini nostri Ihesu Christi DCCCC LXX VII, era M XV.^a, indiccione V.^a, anno XXII regnante Leutario rege, filio Ludovici...Facta dote consecracionis Sancte Marie Dei genitrix XIII kalendas novembris.

Libanus presbiter...scripsi...

[**A.**] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XIII: A.C.U., *Liber dotaliorum*, I, ff. 249-250, núm. DCCCLIX.

a. *La Diócesis de Solsona*, Barcelona 1904, ap. XVII. — **b.** BARAUT, *Les actes*, ap. 37, pp. 99-101, ex **B**.

95

977 novembre 15.

Els bisbes Miró de Girona i Frujà d'Osona, davant dels canonges i abats, del comte Oliba [I de Cerdanya] i de molts altres clergues i laics que hi són presents, consagren l'església monàstica de Santa Maria de Ripoll. El comte Oliba promulga un decret, confirmant al cenobi tots els privilegis i donacions, presents i futurs, i el bisbe Frujà el confirma. Aquest, a més, consagra l'església de Sant Pere i Sant Andreu, situada al costat del monestir, a prec del mateix comte Oliba, el qual l'ha edificat.

Solari igitur tramite ab incarnatione herili DCCCC LXXVII, aera millesima XV, indictione V, XVII kalendarum decembrium.

[A.] Original perdut. — [B.] Còpia, probablement del s. XII, perduda el 1835, al *Cartulari* del monestir de Ripoll.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXXIII, cols. 917-919, ex B. — b. PELLICER, J. M.^a: *Santa María del monasterio de Ripoll*, Mataró 1888, ap. I.C., pp. 331-335, traduït al castellà. — c. *Mil·lenari de la basílica de Santa Maria de Ripoll*, Ripoll 1977, pp. 9-14, traduït al català.

96

978 juliol 30.

Guisad, bisbe d'Urgell, acut al comtat de Cerdanya, a la vall Pedrera, a la vil·la de Queralbs, per a consagrar-hi l'església en honor de Sant Jaume, a petició dels habitants del lloc. La subjecta a l'església de Sant Sadurní de Fustanyà i hi estableix el sacerdot Adroer, imposant-li a més un cens anual que ha de donar a la seu episcopal.

In nomine Dei sumi hac eterni, anno incarnationis Domini nostri Ihesu Christi DCCCC LXX VIII, regnante Leuthario rege XXIII anno...Hacta est autem hoc dotis pactu III kalendas agusti, anno XXIII regnante Leutario rege, filio Ludovisci.

Godemares presbiter...scripsi...

A. Original, de 28 x 20 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 20.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 10, ap. XIX, pp. 261-263. — b. CIRICI, A.: *Dues esglésies romàniques: Queralbs, Fustanyà*, Barcelona 1975, apèndix, p. 32, amb la versió catalana i una reproducció fotogràfica (p. 11). — c. BARAUT, *Les actes*, ap. 38, pp. 101-102, amb fotografia (Il·lustracions, 9).

97

983 novembre 21.

Sal·la, bisbe d'Urgell, a petició del comte Oliba [I de Cerdanya-Berga], de la seva muller, Ermengarda, i de llurs fills, Bernat, Guifré i Oliba, i també de l'abat Sunifred i els seus monjos, acut a

consagrar l'església monàstica de Sant Llorenç [prop Bagà], situada al comtat de Berga, a la vall de Brocà. El cenobi és dotat muníficament amb béns al Berguedà i als comtats veïns i és declarat immune pel comte, confirmant-ho tot el bisbe urgellenc, el qual el subjecta canònicament a la seu episcopal.

In nomine sancte et individue Trinitatis. Anno DCCCC LXXX III trabeacionis Christi...Hacta est autem hec titulum dotis XI kalendas decembirs, sub anno XXVIII regis Leutarii, Ludoici prolis.

Aribertus abba...scripsi...

[A.] Original perdut. — B. Còpia de principis del s. XII: Arxiu del monestir de Montserrat, fons de Sant Benet de Bages, núm. 1110. — C. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 719, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. III, pp. 251-257, ex B. — D. Còpia del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, 5, ff. 87-90, ex B. — E. Còpia del s. XIX: Arxiu parroquial de Sant Llorenç prop Bagà, ms. CCX, f. 61.

a. VILLANUEVA, *Viage*, 10, ap. XX, pp. 263-271, ex D. — b. SERRA, J.: *Baronies de Pinós i Mataplana*, III, Barcelona 1950, pp. 89-93, ex E. — c. BARAUT, *Les actes*, ap. 39, pp. 102-105, ex B.

+ 98

983 novembre 8.

Berenguer, bisbe osonenc, d'acord amb el comte Gabriel Borrell d'Osona, consagra l'església de Sant Esteve de Tavernoles i li concedeix els delmes, primícies i oblacions de la feligresia. Alhora, se la dota amb diverses possessions i se li delimita el terme parroquial.

Anno incarnati Verbi Domini...nongentesimo octuagesimo tertio... Quod est factum sexto idus novembris, indictione decima tertia, anno regnante Anricho rege, anno nonentesimo octuagesimo tertio.

Document falsificat, probablement el segle XVII.

A. Original (?), en pergami: A.C.V., cal. 6, núm. 2657, pretesa còpia d'una altra autoritzada pel canonge Pere Saeres, notari de Vic (s. XIII). — [B.] Còpia de finals del s. XVII, autoritzada pel notari Jaume Barnils (1678-1700): Arxiu del castell de Savassona, volum d'escriptures dels segles XVI i XVII, amb cobertes de cuir, f. 184. — C. Còpia del s. XX, mecanografiada: Biblioteca del Museu

Episcopal de Vic, *papers* del Dr. Junyent, plec d'actes de consagració.

a. Regesta: [GUDIOL, J.:] *La dotalia de Tavèrnoles*, «Butlletí del Centre Excursionista» III (Vic 1918-20), pp. 62-63, ex **B**.

En la còpia C hi ha canviat el nom del lloc pel de Sant Pere de Savassona, a més de la data, que correspon al primer de maig. La resta del text es manté, bàsicament, com el d'A.

La modernitat del document, junt amb la seva llargària i el poc interès per al conjunt de l'inventari, fan que prescindim de donar-ne la transcripció, a pesar de romandre inèdit.

99

984 octubre 20.

Sunifred, abat de Sant Llorenç [prop Bagà], i altres personatges doten l'església de Sant Miquel, Santa Maria i Sant Pere [prop Bagà] amb diverses possessions als encontorns, essent confirmada la dotació pel bisbe Sal·la d'Urgell i el comte Oliba [I de Cerdanya-Berga], els quals determinen també els seus límits parroquials.

Acta hac carta dotis decimo tertio kalendas novembris, sub anno trigesimo regnate regis Leutarii, filii Ludovici prolis.

Adalbertus monachus...scripsi...

[A.] Original perdut. — **B.** Còpia del s. XIX, interpolada: Arxiu parroquial de Sant Llorenç prop Bagà, ms. CCX, p. 61.

a. SERRA, J.: *Baronies de Pinós i Mataplana*, III, Barcelona 1950, pp. 93-94, ex **B**. — **b.** BARAUT, *Les actes*, ap. 40, pp. 105-107.

100

984 novembre 15.

Sal·la, bisbe d'Urgell, a petició del comte Oliba [I de Cerdanya-Berga] i de la seva muller, Ermengarda, com també dels habitants del lloc, acut a consagrar l'església de Sant Cristòfol de Vallfogona, assignant-li els termes parroquials i la sagrera i confirmant-li la dotació present i futura.

Anno trabeacionis Christi DCCCC LXXXIII, indictione XIII, era

millessima XXIII...Hacta est autem hec titulum dotis et consecrationis XVII kalendas decembris, anno XXXIII regis Leutarii, Ludoci prolis.

Sentellus presbiter...scripsit...

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XII: A.C.A., monacals, perg. Sant Llorenç prop Bagà, núm. 55. — C. Còpia del s. XII: Arxiu del monestir de Montserrat, perg. Sant Llorenç prop Bagà, núm. 6. — D. Còpia de vers 1700: A.C.A., monacals, fons d'Hisenda, vol. 801, *Speculum* de Sant Llorenç prop Bagà, ff. 44-45. — E. Còpia del s. XIX: Arxiu parroquial de Sant Llorenç prop Bagà, ms. CCX, p. 201.

a. SERRA, J.: *Baronies de Pinós i Mataplana*, III, Barcelona 1950, p. 209, ex E. — b. BARAUT, *Les actes*, ap. 41, pp. 107-108, ex B.

101*

[976 - 986]

Eimeric, bisbe [de Roda], consagra l'església de Sant Pere de Molins, al comtat de Ribagorça, a prec del jutge Asner i el seu germà, Miró, els quals l'han edificat, segons consta en l'acta de consagració d'aquesta mateixa església, efectuada de nou pel bisbe Eimeric, per haver estat incendiada, el maig del 987.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: R.A.H., *Cartoral d'Alaó*, f. 69, ex A.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 469, ex B. — b. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 271, pp. 427-429, ex B.

102

987 maig.

Eimeric, bisbe [de Roda], a prec d'Ennecó, consagra de nou l'església de Sant Pere de Molins, situada al comtat de Ribagorça, al monestir d'Alaó, per haver estat presa i incendiada. Se li confirma la dotació amb què l'afavoriren els germans Asner i Miró amb motiu de la primera consagració.

Et ideo anno ab exordio seculi Verbi quoque incarnati DCCCC LXX [XVII], IIII kalendas mai, luna XX.^a VIII.^a, anno II regnante Karulo rege, II.º post transitum Leuctario rege...Facta ista dote helemosinaria in mense madio, anno secundo regnante Leudevico rege, filio Leuctari.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XIII: R.A.H., *Cartoral d'Alaó*, f. 69, ex A.

a. SERRANO, M. *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 469, ex B. — b. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 271, pp. 427-429, ex B.

103*

988 juliol 1.

Eimeric, bisbe [de Roda], consagra l'església de Sant Pere de Lastanosa, situada al comtat de Ribagorça, a la ciutat de Roda, i fundada pel prevere Altemir. Aquest la dota amb els ornaments i llibres litúrgics i altres béns, essent dotada també per altres fidels.

Anno DCCCCLXXXVIII, indictione VI, kalendas julii, luna VIII, anno II regnante Hucho rege, post transitum Leotharii.

[A.] Original perdut.

a. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 279, p. 433, que en dóna extractes.

104*

[984 - 988]

Hildesind, bisbe d'Elna, consagra l'església de les Santes Justa i Rufina de Prats de Molló i Oliba, comte de Besalú, junt amb la seva muller, Ermengarda, i llurs fills, Bernat, Guifré i Oliba, li concedeix els encontorns i la dota amb uns masos. Consta en l'acta de consagració d'aquesta mateixa església, estesa el 23 d'abril del 1245.

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu parroquial de Prats de Molló publicat per Marca.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. DXVII, cols. 1437-1438. — b. MONSALVATJE, *Noticias*, 12, doc. DCCCXIII, pp. 149-150, i 24, ap. XI, pp. 324-325, ex a.

991.

Vives, bisbe de Barcelona, acut a consagrar l'església de Sant Miquel i Sant Pere del castell d'Olèrdola, dotant-la amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels i assignant-li els termes parroquials, tal com li fou concedit pel comte Sunyer i el bisbe Teodoric. Diversos clergues i laics augmenten la dotació amb béns de llur propietat.

[A.] Original perdut. — B. Còpia de principis del s. XIII: Arxiu Capitular de Barcelona, *Liber antiquitatum* IV, doc. 277, f. CX.

Dotalia Sancti Michelis Olerdula, in Penitensi, de mansis, de honoribus, de alodiis, de terminis, de affrontationibus, de decimis et primitiis, dominicaturis, et cetera.

In nomine Domini, Dei eterni miseratoris. Hec est paginola dotis quam fieri maluit dominus Vivas Barchinonensis cathedre, cod rus in honore Sancti Michelis angeli et apostolorum princeps Petrus fundata. Comperimus in divinis voluminibus qualiter Dominus per Moysen legislator et Aaron sacerdos ex rubricatis pellibus iussit sibi preparari ad invocandum nomen eius domum. A post demum David prece Christi cupiens cudere domum auditam sibi a Domino non hedificare, sed ex renibus illius pro censurum qui impleret iussa Dei. Qui utique Salomon, ille Dei dilectus, implevit, edificavit domum dedicavitque. Editum namque ex virgine Dominus et Salvator noster Ihesus Christus, que vetera facta sunt nova, construuntur baselice dedicanturque ut fiat omnium catholicorum templum remissionis per aquam regenerationis. Nutu Dei actum est ut hedificaretur baselica in honore Christi et beati archangeli Michelis et claviger etheri Petri in castrum nuncupatur Olerdula a venerabili viro Suniefredi levita ceterisque suffraganeis suis, qui prenotatus idem clemencia Salvatoris suplex deprecans benignitatem domni Vivani presule insignis ad dedicandum vero veniret pretextam basilicam, qui libenter adquiescens precibus illius venit dedicavitque basilicam ac protinus dos illius firmavit, dona quoque fieri censuit decimarum ac primitiarum oblationumque omnium. A termine orienti incoat ad ipsa spelunca qui vocitatur Derru, et graditur per ipsa lacuna que dicitur Palma, et sic per ipsa fonte de Cantalupis, et discurrit ipse torrens usque in gorgo nigro, et iniungit in ipsa aqua que dicunt Aragon, et vadit usque in strata qui est super ipsa turre de Elmerado, et pergit usque in rio qui dicitur Mathana, et discurrit ipse rivus usque in Petracta, et

vadit usque in rivo de Fovexo, et sic per ipsa strata qui pergit ad villa qui dicitur Firriol, et sic pervenit in aquaducto qui dicitur Ballobono. A parte vero occidentis inquoat in iam dicto rivulo Balloveno et iniungit in rio que dicitur Sancti Stephani, et sic per ipsa sinapi, et per ipsas borrellarias, et per argadarias, et usque ad puio de Fluridio, et per ipsa pineda, et graditur per ipsa comba luposa usque in ipsa mare. A parte vero meridies inquoat per ipsa mare et sic per ipsas cegias et per fonte Anastasio, et sic per fonte de Cuzinas, et per ipso capra fico, et graditur per ipsa gavarra, et usque in spelunca qui dicitur Derru. Hos terminos precensuit Suniarius, inclitus comes, cum ecclesia Sancta Digna, Sancti Petri, Sancti Salvatoris, Sancti Iuliani, Sancti Petri, Sancti Christofori, Sancti Genesii, Sancta Maria foris muros, qui construxit memoratus idem comes castrum Olerdula, et inquoavit predicta ecclesia Sancti Michelis situm infra muros cum venerabili viro Teudericus episcopo; ignoscat illis Dominus et abluat universis peccatis illorum. Isdem et terminos firmare maluit venerabilis pontifex Vivas ob remedium anime sue suorumque genitorum, et ob remedium anime prelibati Suniefredi suorumque genitorum, consanguineorum quoque omnium cum ipse non in merito vivendi dignus, antequam egregius pontifex adveniret fatali casu preventus quod obtabat videre non meruit, sed tamen miserante Deo impleta sunt. Hec namque oblata sunt Deo a religiosus viris militibusque in diem dedicationis basilice: dedit archilevita Lobetus pareliata I.^a de terra et modiatas II de vinea; Endalecus, ferragenal I; Morgatus, ferragenal et spelunca cum casale; Ermegille, sesterada I de terra in Vitrano; Guifredo, similiter I de terra in Migriniano; Guilamagnus, modiata I de vinea que est ad ipsas Tortas; Petrus, similiter I de vinea in Papiolo; Undisclo, similiter I de vinea ad ipso Pozolo; Katuval, similiter I de vinea qui est ad ipso Trescorno; Felice, Killio Altimiro, viridiacario XV dextros in longitudine, in latitudine vero VI; Aldeva cum filios suos, ferragenal I, qui est ad ipsa fonte; Transmiro, ipsa vinea marciola ab integre; Albarico, semodiata I de vinea, qui est ad ipso Trescorno; Teudevino, ferragenal I, qui est ad ipsa valle; Erivonsus, similiter I de vinea in Vitrano. Ista oferta sunt Deo archangeloque illus Michaele, ut in ultima ora, cum advenerit, occurrat illis in adiutorium et manus extranea nos eos permittat tangere. Dignissimoque illius claviculario oferta sunt, simul ut paradisi valvas illis aperiat.

Vivas, gratia Dei episcopus, qui ad dedicationem istius altaria

veni et opus Domini ut valvi fideliter consumavi. Volo namque ut fiat dona decimarum primiciarumque, oblationum quoque omnium, ut dictum est, a modo et usque et sempiternum. Seniofredus archipresbiter. Suniefredus presbiter. Iulianus presbiter. Audegarius sacer. Lonvardus presbiter. Gaucefredus presbiter. Ermenardus presbiter. Vidale presbiter. Guillara presbiter. Bonaricus presbiter. Maller presbiter.

Ervigius presbiter, cognomento Marchio, qui et iudex, has quigamas dotis exaravit era XXX post millesima, annus Domini DCCCC nonagesimus primus, inditione V.^a, et cum duobus litteris superpositis in verso X.^o, cum die et anno quod supra.

106

993 novembre 19.

Berenguer, bisbe d'Elna, acut al Vallespir, a la vil·la Riuferrer, per a consagrar-hi les esglésies de Sant Esteve i Sant Martí, edificades pels pares dels qui ara hi habiten, els quals les doten amb terreny per a llurs cementiris i les sotmeten a la seu de Santa Eulàlia. S'assenyala que llurs sacerdots rebran els delmes, primícies i oblacions de la feligresia, tot determinant, a més, els termes d'ambdues parròquies.

Sub die incarnationis Domini nostri Iesu Christi, anno DCCCC-XCIII, indictione V...Facta doti sub die XIII kalendas decembris, anno VII quod Ugo magnus regnandi sumpsit exordium.

Domenicus presbyter...scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Marca.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CXLII, cols. 947-948. — **b.** MONSALVATJE, *Noticias*, 23, ap. VIII, pp. 365-366, ex **a.** — **c.** MAGNOU-NORTIER, E.: *La société laïque et l'Église dans la province ecclésiastique de Narbonne de la fin du VIIIe à la fin du XIe siècle*, Toulouse 1974, doc. 21, pp. 633-634, traduït al francès, ex **a.**

107

996 gener 20.

Ot, bisbe de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Feliu del Bac, situada al comtat de Besalú. Mentre que Amalric i els seus

germans li fan una donació, el bisbe li concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels de la Vall del Bac, assenyala els termes de la parròquia, li subjecta l'església de Sant Cristòfol de la mateixa vall i la sotmet a la seu gironina.

Anno Dominice incarnationis DCCCCXCVI, indicione octava, XIII kalendas februarii...Digesta est autem hec scriptura XIII kalendas februarii, anno X.º quod Ugo, rex francorum, regnandi sumpsit exordium.

Abbo levita...scripsi...

A. Original, de 45 x 20 cm.: B.C., arxiu, perg. núm. 8941. Prové del monestir de Vilabertran. — **B.** Còpia en pergami, feta entre 1552-1576: Arxiu Vallgornera d'Olot.

a. MARQUES DE VALLGORNERA: *El acta de consagració inèdita de Sant Feliu de Valldelbac*, «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses» XXII (Girona 1974-75), pp. 439-444, ex **A** i **B**.

108

996 març 7.

Ot, bisbe de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Andreu del Coll, situada al comtat de Besalú i edificada pels esposos Emeli i Quixiló, junt amb llurs fills. Quixiló la dota amb un alou i el bisbe li concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels de la vil·la del Coll, subjectant-la a la seu episcopal. La cerimònia de la dedicació s'efectuà el 26 de novembre del 995.

Anno Dominice incarnationis DCCCCXCV, inditione VIII, VI kalendas decembris...Digesta est autem hec scriptura dotis nonas marcii, anno VIII quod Hugo, rex francorum, regnandi sumpsit exordium.

Petrus levita...scripsi...

[**A.**] Original, perdut el 1835, que era a l'arxiu del monestir de Ripoll. — **B.** Còpia de principis del s. XIX: A.E.V., vol. 2061, *Papers d'història* de R. Olzinelles, plec IV, pp. 115-118, ex **A**.

a. MERINO, A.-CANAL, J.: *España Sagrada*, 44, Madrid 1819, pp. XI-XII, ex **A**. — **b.** MONSALVATJE, *Noticias*, 4, ap. XIII, pp. 214-215, ex **a**.

109

996 desembre 6.

El bisbe Jacob, a precés d'Oriol, acut al comtat de Ribagorça, a la

vil·la Güell, per a consagrar-hi l'església de Santa Maria, edificada per l'esmentat Oriol i la seva muller Cenó. Aquests mateixos la doten amb els llibres i ornaments litúrgics i amb possessions, mentre altres personatges li donen també diverses terres. El bisbe li concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels del terme.

Anno incarnationis Domini nostri Jhesu Cristi DCCCCLXXXVI, VIII idus decembri, regnante Carsia rege.

[A.] Original, extraviat, a l'Arxiu Capitular de Lleida. — B. Còpia del s. XII, interpolada: B.C., arxiu, perg. núm. 9101.

a. SERRANO, M.: *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid 1912, p. 472, ex A. — b. ABADAL, R.: *Catalunya carolíngia III. Els comtats del Pallars i Ribagorça*, 2, Barcelona 1955, doc. 316, pp. 450-454, ex A.

110

998 gener 31.

Eimeric, bisbe de Ribagorça, a precés de l'abat Isarn, d'Erimany i dels veïns del lloc, acut a consagrar l'església de Sant Pere d'Eroles, situada al comtat de Pallars, prop de la vil·la d'Eroles, al camp antic, i edificada per aquests i els comtes Ramon i Sunyer [de Pallars]. Per dependre del monestir de Sant Pere de les Maleses, el seu abat Isarn la dota amb els ornaments i llibres litúrgics, alhora que altres personatges ho fan amb diverses possessions i el bisbe amb els delmes i primícies dels fidels.

Et ideo incarnationis Dominice DCCCCLXXXVIII, in die pridie calendis februaris, luna XXII, anno I regnante Redoperto rege.

[A.] Original perdut. — B. Còpia del s. XVIII: Arxiu dels ducs de Medinaceli, a Sevilla, secció Pallars, llig. 18, núm. 1140, ff. 8-12v.

a. RAVINA, M.: *Documentos de Pallars en el Archivo Ducal de Medinaceli (Sevilla)*, «Miscelánea de estudios dedicados al profesor Antonio Marín Ocete» II, Granada 1974, pp. 911-920, núm. 2, ex B. — b. BARAUT, *Les actes*, ap. 42, pp. 108-110, ex a.

Ramon ORDEIG I MATA
C. Sant Sadurní, 6.
VIC (Barcelona)

Summary

Second part of the inventory of all the acts of consecration and endowment of Catalan Churches, covering the period 952 to 998. As in the first part, critical edition of the text is included for those acts which still remained unpublished. For the remainder, only cross references and notes on the transmission and publication of texts is included.